

Videl je angelca . . .

Spisal *Juraj Pangrac.*

Umazani berač Vrbek je spal pijan pod zeleno bukviyo onkraj potoka. Muhe in mušice so brenčale krog njegove glave in posedale po rokah, licih, nošu . . . Brenclji in komarji so ga vbadali in mu puščali kri, a pijanček se ne zgane: ves čas spi in smrči kakor pozimi medved v brlogu. Ko pa prisije popoldansko solnce pod zeleno bukev ter se upro njega topli žarki prav v izpito obličje beračevo, se Vrbek vendarle predrami. A preden more zaznati, kje pravzaprav počivajo njegovega rojstva kosti, vsega vajene in v vsem utrjene, se preobrne možakar na drugo stran. In da bi ga nadležno solnce ne motilo, si potisne klobuk na oči. Roka njegova je bila namreč že izučena; brsk — brsk — brsk! — je brskala in grabila po koreninah, po zemlji, po listju . . . In prsti so ujeli beračevo razcvelo pokrivalo ter ga sami od sebe potisnili Vrbku na oči. In tako je bil rešen berač sitnih komarjev in muh in mušic ter obvarovan pred nadležnimi solnčnimi žarki: pod zaščitom svojega klobuka je Vrbek iznova trdno zaspal; smrčal je, kakor da bi kdo vlekel tri drete . . .

A zlati solnčni žarki so se bili menda zakleli danes. Naj velja, kar drago, nemarnega pijanca morajo spraviti na noge!

No, to ni bilo težko delo. Zob časa je bil namreč prevrtal v beračev klobuk dobršno luknjo.

Hudomušni žarki zatrepečejo od same nagajivosti, ko opazijo to luknjo. V polnem številu se ulijejo skozi odprtino pod klobuk ter zasvetijo z vso gorkoto beraču ravno v oči. Berača zašegeče in zapeče tako jako, da puhne pokrivalo v stran in — kakor da bi ga pičil gad — skoči naglo pokonci.

„Hu-hu-hu! A-hú, a-hú, a-hú!“ je pihal tedaj Vrbek ter nemirno stopical semintja kakor na iglah. Mencial si je venomer krvave oči ter se vzravnava! pokonci. Hipoma pa zgrabi za svojo gorjačo, vrže malho preko ramen ter se opotekajoč in zdehajoč odpravi dalje.

No, solnčni žarki se le niso zaman zakleli, saj so le spravili moža pokonci . . .

Prijetno so dehtele gozdne cvetke poleg pota ter v vsem svojem čaru zmajavale mehke glavice v vetru, a beraču še mar niso bile. In prijetno so se zigravale hitre ribice v potoku in blesketale v ljubem solncu, a on jih še pogledal ni . . . In drobne ptičke! Kako prijazno so skakljale z vejice

na vejico ter ljubko in milo žvrgolele. Razveseliti bi morale srce vsakomur, a beraču se ni zvedrilo čelo: čmerno je drsal in se metal dalje po koreninasti poti kraj gozda. In vedno je momljal sam s seboj in govoril čudne reči, sam Bog ve, kaj . . . In ko zagledajo njegove trudne in krvave oči lepo belo hišo, se prične hudovati naglas in celo preklinjati, preklinjati grdo in robato ter groziti s svojo gorjačo, sam Bog ve, komu . . . Morda mu ni bilo všeč, da so drugi imeli svoj dom ter prebivali v lepih belih hišah; on pa se je moral vlačiti in potikati po svetu kakor izgubljen sin in še srečen je moral biti, da je dobil v hlevu pri živini prenočišče za eno noč . . . Res, lisica ima svoj brlog in ptica svoje gnezdo, a on pa nima, kamor bi položil svojo glavo! . . . In to ga je jezilo. Zato je klel in se rotil. Sreče drugih ni mogel prenesti, lepe bele hiše ni smel videti . . . Nosil je pač berač v svojem grešnem srcu grešno, črno dušo . . . In s to črno, grešno dušo se je bližal oni lepi beli hiši . . . S to grešno, črno dušo in s kletvijo v ustih in z gorjačo v roki se je bližal . . .

In v oni lepi beli hiši je spala drobna Stanka. Trdno je spala. A solnce se je nižalo, nižalo, in žarki so silili, silili skozi zastrto okno in na posled pokukali v sobo prav tja v nedolžni nje obrazek.

Stanka se zbudi. Odpre očesca, mila kot zvezdice, ter zagleda nad svojo posteljico podobo angela varuha in cvetice, ki mu jih je nanosila. Pobožno naredi sveti križ in poskoči veselo iz postelje. Na oknu v posodi so plavale ribice, aj, ribice živobarvane. „Kruhka, krúhka!“ zakličejo njena usteca usmiljeno. In že drobijo njene drobni prstki kosilce lačnim živalcam. In prijetni, sladki občutki se zbude v Stankinem drobnem srčecu, ko gledajo njene strmeče oči, kako hlastno se podé ljube ribice za belim kruhkóm, za drobnimi drobtinicami . . . Zdaj se zbudi kanarček v gajbici. Kljunček in glavca in nožice se pokažejo. „Eh, ti moj kanarček!“ se mu posmeje Stanka. A kanarček se razkorači na palčici, odpre svoj kljunček in zažvrgoli veselo in glasno, da je odmevalo po sobi. Nato pogleda po dekletcu, ki mu je prinesla cukrčka, in počinka hvaležno z drobno glavico, češ, dobra mi je Stanka, dobra! In še zapraska z drobnimi krempljčki kakor da bi hotel podpisati, da je res to, kar je rekel: da mu je Stanka dobra, dobra! In v znamenje hvaležnosti še eno zapoje, glasno, da je odmevalo od vseh štirih sten v sobi, in tako ljubko, da je kar obstala Stanka ob gajbici in kazala s prstkom v ptička in cvrčala za njim: „Ti, ti, ti! Moj, moj, moj! . . .“ In ko je ptiček tako lepo pel, je zaželela dobra Stanka, da bi ga tudi drugi slišali. Zato je zaklicala, zato je zavpila: „Mama, ata! Teta, stric! Ata, mama! . . .“ In priklicala je mamó. In ko je vstopila mama v sobo, je Stanka vsa srečna stekla k nji, jo prijela za roko ter gledajoč in kažoč na ptička, ki je še vedno žvrgolel, govorila in cvrčala: „Ptiček, ptiček, ptiček! Moj, moj, moj!“

Mama se je nasmehljala ter rekla: „Ptiček, ptiček, ptiček — tvoj, tvoj, tvoj! A ta ptiček“ — pokazala je na Stanko — „moj, moj, moj!“ Tako je rekla in vzela hčerko v naročje in jo pritiskala na srce in še vedno govorila: „A ta ptiček — moj, moj, moj! . . .“

Začujejo se težki, drsajoči koraki v veži. Pijani in umazani berač Vrbeek se je privlekel v lepo belo hišo in prosil usmiljenja.

„Mama, možek je, ubog možek,“ je rekla zdaj Stanka kakor vselej, kadar so ji počili na uho taki koraki. In mama ji je prikimala in dejala: „Boš pa nesla milodar možku!“

Oblekla je zdaj Stanko naglo v lepo belo haljico. Lepi zlati laski so ji padali po ramah in plapolali v zraku. Ko je pomolila mami ročico ter gledala tako zaupljivo in tako proseče mami v obraz, je bila videti kakor angel . . . „Boš pa nesla milodar možku,“ je rekla še enkrat mama, segla v denarnico ter ji naštela štiri svetle novce na roko. In s temi novci je odhitela Stanka v vežo.

Berač je molil. Sveto molitev so izgovarjala njegova usta, a ta molitev ni prihajala od srca . . . Na jeziku svete besede, a v srcu denar, svetli novci, ki mu jih je nesla Stanka . . .

„Nate, možek, vbogajme!“

Berač pogleda in osupne . . . Roka, ki jo je pomolil po daru, mu omahne. On sam ohlapne; zakaj hipoma začuti veliko težo na svojih ramah ter stori korak nazaj. V hipu postane trezen kakor še nikoli prej. Težke, mučne misli se mu pode po glavi, pri srcu pa mu postane težko, da nikoli tako. Zdajci zaihti kakor otrok ter venomer zroč v Stanko povzdigne roke in srce ter zavpije z velikim glasom: „O, angelc nebeški! . . .“

Videl je angelca! . . .

Iz Stanke je gledal. Njena lepa duša, njena sveta duša — njen angelc je gledal iz Stanke . . . In tega angelca je bil zagledal berač, tega angelca, ki je gledal s prstkov, z lic, iz očes, iz Stanke . . . In prestrašil se ga je; zakaj s prstkov in rok je lila angelcu milost in usmiljenje, z lic in iz oči blagost, svetost . . . a on pa je bil grešen človek . . . In umaknil se je za korak nazaj; zakaj berač je bil grd, umazan človek in je stal tako blizu svetega angelca . . . Prestrašil se je angelca in stopil je za korak nazaj — da bi zbežal in ušel. A pogled na angelca je ranil njegovo dušo, njegovo ubogo dušo. In noge so postale težje od svinca in ni mogel zbežati . . . Tedaj ga je pa pretreslo po vseh udih, in luskinde so padle z njegovega srca in mrena z njegovih oči, in izpregledal je in se kesal . . . In duša beračeva je zatrepetala v svetem strahu in z velikim glasom zavpila: „O, angelc nebeški! — Usmiljenje, usmiljenje, veliki Bog! . . .“ In povetil je glavo berač in zakril obraz in na zidu sloneč, pretakal bridke solze . . .

In ko se je razjokal, mu je postalo lažje pri srcu, in tudi noge so postale lažje. Tedaj pa je zbežal berač proč od angelca nebeškega, tedaj pa je izgubil iz lepe bele hiše . . .

Plaho je priskakala Stanka k mami, se ji ovila okrog vratu in zaihtela: „Mama, možek joka, možek je siromak . . .“ Mama je pa rekla: „Ti boš pa pridna in boš ljubila svoje starše, da boš dolgo živela in se ti bo dobro godilo na zemlji!“

Stanki se je to zdelo samo ob sebi umljivo, vendar prikima molče ter vpraša: „Ali ni ljubil možek svojih staršev, mama, da se mu slabo godi

in joka?“ — „Ni jih ljubil!“ ji je odgovorila mama. „Ni jih ljubil, nego pahnil jih je v starosti in onemoglosti od sebe ter jih vrgel črez prag, ko ni več pričakoval dobrot iz njihovih dobrih rok, ko je bil že vse imetje izžel iz njih . . . In odšli so starši od sina, odšli v globoki žalosti in bridkosti, in nikoli več jih ni bilo nazaj, izginili so za vedno nehvaležnega sina očem: a z njimi je izginil tudi blagoslov božji, ki se ni nikdar več povrnil . . . In na mesto blagoslova je prišlo prekletstvo božje nad sina, ki ni slušal četrte božje zapovedi, ki se glasi: „Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in da se ti bo dobro godilo na zemlji! . . .“ In prejšnji imoviti Vrbek postane črez noč — berač . . . Naša hiša je bila nekdam njegova. Na javni dražbi jo je kupil naš oče.“

Stanko obide sveta groza. „Mama, mama! Moja zlata mama!“ kliče ter se je oklene tem tesneje okolo vratu. In mama je vedela, čeprav ji ni Stanka razodela tega iznova, da je in ostane drobno srčece hčerkino vedno mamino in da je to srčece ne bo nikdar izdalo . . . In tega je bila mama vesela.

Berač Vrbek je bežal, bežal proč od lepe bele hiše . . . Peklo in žgalo ga je v srcu, odkar so videle njegove grešne oči lepo sveto dušo angelca, ki mu je delil milost . . . Ni imel miru ne pokoja, odkar je ranila lepota in milina angelca njegovo dušo . . . Zato je bežal, bežal proč od lepe bele hiše . . . in se trkal na prsa in vpil k Bogu: „Usmiljenje, usmiljenje, veliki Bog! Usmiljenje, usmiljenje, usmiljeni Bog! . . .“

Tam na razprostranem polju sredi širnih njiv stoji na samoti zapuščeno znamenje. In na tem znamenju, strohnelem in preperelem, visi med zemljo in nebom na križ pribit Kristus, s trnjevo krono na sveti glavi in z odprtimi ranami po vsem telesu.

Vrbek je pribežal na razprostrano polje in se zatekel h Kristusu na samoti. „Kristus, Sin živega Boga, usmili se me!“ vpije v svoji veliki žalosti in se vrže h Kristusovim svetim nogam, ki jih moči s solzami pokore. „Kristus, Sin živega Boga, usmili se me, prizanesi mi, odpusti! . . .“ vpije pod križem ves skesan in se trka na prsi in se še ne upa pogledati v Kristusa na križu . . .

Pravkar se je nagnilo solnce k zatonu, in krasna večerna zarja se jame prikazovati na jasnem večernem nebu. Oh, da bi se tudi v beračevem srcu prikazala zarja, zarja vere in upanja! . . .

* * *

Ko je prišla zopet pomlad v deželo, in so oživele cvetke po tratah in ribice v potoku in ptičke na vejah, je dejal Vrbek, ki je grabil listje izpod zelene bukve onkraj potoka, tako je dejal: „Oh, kako lepo je na svetu, na tem božjem svetu . . . kako lepo! . . . Nekdam ni bilo tako! — Bog čuvaj Stanko, angelca nebeškega, ki mi je prinesla mir in srečo . . .“

In zamislil se je Vrbek . . .

Od tedaj, ko je prosil v oni lepi beli hiši za milodar, ni več popival. Svetle novce, ki jih je dobil [od Stanke, je potisnil globoko v mošnjček

ter ga tesno zadrnil. Teh novcev se ni nikdar dotaknil. Kadar je priberačil poleg teh več kot 4 novce, je dal, kar jih je bilo več, prvemu, ki ga je srečal in ki je bil potrebnejši od njega. In teh je bilo veliko, takih je srečaval mnogo. Ker ni popival, ni izgubljal moči in kmalu je bil zopet sposoben za delo. Beračenje se mu je tedaj zastudilo. Poprosi na vasi, da bi ga vzeli v delo. Radi so ga vzeli, ker so potrebovali delavcev in so slišali v zadnjem času lepe reči o njem.

Ponudili so mu zavetje tudi v lepi beli hiši, a Vrbek se ni mogel odločiti, da bi se nastanil tamkaj. Ni se zbal trpljenja, ki bi ga povzročila zavest, da je bil nekdanj on gospodar lepe bele hiše, saj je delal pokoro: a kraja, kjer so zazrle njega grešne oči Stankino sveto dušo, ni mogel več prestopiti; svetega angelca se je bala njegova duša. Zato je ostal rajši na vasi. In od tam je gledal na lepo belo hišo in delal pokoro. In mir in sreča sta se vračala v njegovo dušo. In od tam je gledal na lepo belo hišo in sklepal roke in molil poln hvaležnosti za angelca nebeškega, za Stanko, ki mu je prinesla mir in srečo.

Zavel je veter, in v zeleni bukvi je završalo. Vrbek se predrami iz zamišljenosti. „Oh, kako je lepo na božjem svetu!“ vzklikne, ter pogleda na ono stran, kjer stoji lepa bela hiša. In iz srca se mu dviga goreča molitev za angelca nebeškega, za Stanko, ki mu je prinesla mir in srečo.

Prijateljev Muha.

Spisal Andrej Kapč.

Oni dan sem šel obiskat prijatelja. Dolgo sem se bil že pripravljala na ta obisk, ali vedno je prišlo kaj vmes, tako da nikdar nisem utegnil iti. Tisti dan pa je bil lep. Po gozdu se je zibala orumenela praprot v vonjivem zraku. V greh bi si štel, če bi ob takem vremenu sedel doma. K prijatelju sem tedaj šel. Pa saj nisem bil sam. Trije smo bili. Pa smo lezli po visokih stopnicah gor k na hribu stoječi cerkvi v S. . ., da odondot uživamo prekrasen razgled po lepe doline krasnem polju, travnikih in vodah.

„Kaj pa to?!“ se je razjezil tovariš Miha in odskočil v stran, kot bi ga pičil gad. Prav majhen glasek, rezek glasek je bil čuti pod njegovimi nogami. Med njimi se je motovila majhna črna kepica. Debela je bila in štiri noge je imela, prav majhen, ljubezniv gobček, mala ušesca, pa lajala je. Prijateljev Muha je zalotil tujce in takoj pokazal, da je tem stopnicam in temu razgledu — dasi majhen — vendar hud pa zvest gospodar. Do solz sva se nasmejala druga dva, ko sva gledala tovariša, kako je stopical semintja, malo boječ se, priti v dotiko z Muhovimi zobmi, bolj pa še, da